

DE FRIESE BOER HOUDT HET GROEN

Thom Dieles

De ontwikkelingen in de moderne landbouw zijn wellicht gunstig voor onze nationale economie, niet vergeten dient te worden dat er ook negatieve kanten aan die ontwikkelingen zitten, onder andere voor het milieu. De meeste veehouderij-bedrijven in Friesland en in overig Nederland zijn reeds in het meer of minder recente verleden overgeschakeld op een intensieve bedrijfsvoering of doen dat in de nabije of verdere toekomst. Dat houdt in, dat graslandpercelen worden diepontwaterd, gedraineerd, gescheurd, gefreesd en opnieuw ingezaaid, dat sloten worden gedempt of rechtgetrokken, oneffenheden worden geëgaliseerd, hinderlijke bomen worden gekapt en oorspronkelijke bodemprofielen worden gestoord. Dergelijke werkzaamheden, al dan niet in samenhang met elkaar uitgevoerd, gaan meestal gepaard met de bouw van een ligboxenstal, een vergroting van de rundveestapel en de aanschaf van een zwaarder machinepark of een groter beroep op een loonbedrijf. Zo'n intensivering van de bedrijfsvoering kost geld. De opbrengsten uit de melkproductie dienen dus ook zodanig te stijgen dat, met behoud van een "menswaardig" inkomen, de zwaardere lasten betaald kunnen worden. De "verliezer" bij deze activiteiten is vaak het milieu.

Ondanks de invoering en zelfs de mogelijke verzwaring van de superheffing in EG-verband mag niet verondersteld worden, dat de geschetste ontwikkeling naar een intensivering van de melkveehouderijbedrijven in Nederland stopgezet of omgekeerd zal worden.

Waarschijnlijk zal wel een tijdelijke aarzeling in de groei waarneembaar zijn met daarop volgend een vermindering van de groei van de intensivering, een echte stop van de groei in bedrijfsintensiveringen is uiterst onwaarschijnlijk op grond van de economische wetmatigheid, dat (ook) elke boer steeds geneigd is zijn produktiefactoren grond, arbeid en kapitaal zo efficiënt mogelijk aan te wenden in zijn productieproces. Ook al zou naar aanleiding van vrije marktontwik-

kelingen of gekontroleerde prijsontwikkelingen de melkproductie in Nederland niet meer stijgen, dan nog mag verwacht worden, dat de percelen grasland die voor de melkproductie bestemd blijven op een intensieve wijze daarvoor gebruikt blijven worden.

Balans opgemaakt

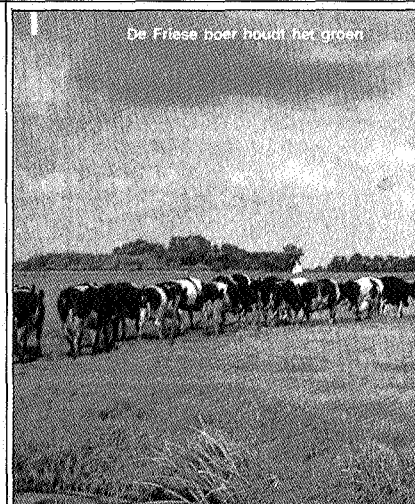
Met dat beeld voor ogen hebben de Stichting Friese Milieuraad en de Gewestelijke Raad van het Landbouwschap voor Friesland de koppen bij elkaar gestoken om de balans op te maken voor de toekomst van de natuur, het milieu en het landschap op het eigentijdse veehouderijbedrijf in Friesland. De uitkomst daarvan was niet in alle opzichten even rooskleurig. Het beleid van de overheid is, ondanks soms woorden van andere strekking, in de praktijk sterk gericht op een ruimtelijke scheiding van functie in het landelijk gebied. In relatienotagebieden kan veel natuur behouden blijven (beheergebieden) of zelfs verder ontwikkeld worden (reservaten), maar in het overige agrarische gebied, dat ca. 95 % van het totale agrarische gebied in Nederland uitmaakt, wordt in de dagelijkse agrarische praktijk zelden aandacht besteed aan het behoud van de nog steeds wel aanwezige, maar steeds verder in de verdrukking komende waarden van natuur, milieu en landschap.

Een uniek project

Een gunstige uitzondering op dat beeld vormt ontegenzeggelijk de vaak nauwe samenwerking tussen boeren en plaatselijke vogelwachters in Friesland.

Dat een dergelijke vorm van samenwerking in de wereld van de natuurbescherming mogelijk is, en vaak zelfs van beide zijden uitdrukkelijk gezocht wordt, is het uitgangspunt geweest voor de Friese Milieuraad en het Landbouwschap voor Friesland om te zoeken naar nieuwe mogelijkheden voor natuurbehoud en misschien zelfs versterking van de natuur op eigentijdse agrarische bedrijven. Er bestaat dus wel degelijk interesse, sympathie of bereidheid bij boeren in Friesland om niet alle natuur op hun bedrijven alleen maar als lastig te beschouwen of zonder meer te laten verdwijnen.

De besturen van beide organisaties hebben

dan ook besloten een gezamenlijke projectgroep in te stellen die de mogelijkheden van behoud en ontwikkeling van natuur, milieu en landschap op het agrarisch bedrijf nader moest onderzoeken en daar verslag van moest uitbrengen. De projectgroep is samengesteld uit boeren en natuurbeschermers en is aan het werk gegaan met hantering van de volgende uitgangspunten:

- 1 Een in principe aanwezige positieve instelling van de boer tav. natuur en milieu wordt verondersteld.
- 2 Activiteiten tot behoud of versterking van de natuur of het milieu op het agrarisch bedrijf dienen geen negatieve invloed op het bedrijfsinkomen te hebben.
- 3 Alles dient te geschieden op basis van volstrekte vrijwilligheid.

Praktische tips voor boer en boerin

Het voorlopige resultaat is het boekje "De Friese boer houdt het groen", met als ondertitel "Natuurbehoud op en om de boerderij, praktische tips voor boer en boerin". Het boekje geeft op een overzichtelijke en praktische wijze aan hoe, wanneer en waar een boer en ook de boerin op hun eigen bedrijf de natuur een handje kunnen helpen zonder daarbij hun eigen bedrijfsvoering in de wielen te rijden.

Commissaris van de Koningin Wiegel bladert in "De Friese boer houdt het groen"

De belangrijkste onderwerpen die behandeld worden zijn:

- **Het boerenerf:** welke bomen, struiken en vooral ook welke laag blijvende semi-natuurlijke beplanting, waarmee prachtige half-natuurlijke levensgemeenschappen bereikt kunnen worden, kan men aanplanten? Welke vogels, vleermuizen, ransuilen en andere fauna kan men op het erf proberen te ontvangen?
- **Slootkanten:** met een beetje uitgekende onderhoudsmethoden is een rijke oeverbegroeiing tot ontwikkeling te brengen.
- **Bermen:** langs de toegangsweg naar de boerderij en langs sommige wegen of paden op het bedrijf is dikwijls ruimte voor enige "natuurlijke" begroeiing, zowel opgaande begroeiing als bodembedekkende begroeiing.
- **Houtwallen en houtsingels:** deze hoeven beslist niet altijd alleen maar een last te zijn. Ook zijn er mogelijkheden tot onderhoud door anderen.
- **De percelen:** broedvogels en andere vogels blijven komen, indien ze merken dat dat op prijs gesteld wordt. Ook voor andere fauna en voor interessante plantensoorten is nog wel een plaats in te ruimen.
- **Milieuhygiëne:** waar laat men het afval; hoe kan men met zorgvuldige bemesting het milieu sparen; wat zijn de verschillende milieuaspekten van chemische en ook

van biologische gewasbeschermingsmiddelen?

Steeds is per onderwerp getracht door middel van een algemeen gedeelte de lezer (de boer of de boerin) geïnteresseerd te doen raken om hem dan vervolgens door het aanreiken van praktische tips in de gelegenheid te stellen zelf daadwerkelijk het betreffende stuk natuurbehoud of natuurontwikkeling in de praktijk te brengen.

Boer Klijnstra

Het 96 pagina's tellende boekje is op 6 december 1984 door de voorzitters van de beide organisaties officieel aangeboden aan de Commissaris van de Koningin in Friesland, H. Wiegel, en aan boer Halbe Klijnstra en zijn vrouw. De presentatie vond plaats op de boerderij van de familie Klijnstra in de aanwezigheid van diverse genodigden uit de wereld van de natuurbescherming en de landbouw in Friesland. Dat de boerderij van de familie Klijnstra was uitgekozen had als reden de reeds aanwezige, opvallende natuurlijke en rijke begroeiing rond deze boerderij, zonder dat ook maar enigszins van een "rotzooitje" of 'een wildernis' gesproken kan worden. Zonder weet van de activiteiten van de projectgroep hadden boer Klijnstra (een jonge boer met ligboxenstal) en zijn vrouw op het erf en ook op het verdere bedrijf al in belangrijke mate in praktijk gebracht wat in het gepresenteerde boekje wordt aanbevolen. Deze boer-natuurlijhebber "avant la lettre" is te vinden langs de

provinciale weg van Leeuwarden naar Bolsward, ter hoogte van het dorp Kubaard.

Grote belangstelling

Het boekje mocht zich reeds voor verschijnen in een grote belangstelling verheugen. Subsidies werden daarom betrekkelijk vlot toegezegd door het Ministerie van Landbouw, het Provinciaal Bestuur van Friesland, het Wereld Natuur Fonds-Nederland, het Anjerfonds-Friesland, de Friesland Bank, de Grontmij N.V. en het Ingenieursburo "Oranjewoud" B.V. De Rabobank heeft toegezegd een nog te produceren diaserie met begeleidende tekst en handleiding voor zelfstandig gebruik over het hele project te willen subsidiëren. De Stichting Noorderbreedte heeft de productie van het boekje verzorgd.

Voor boeren gratis verkrijgbaar

Door de betrekkelijk ruime subsidiëring is de projectgroep in de gelegenheid het boekje gratis beschikbaar te stellen aan alle boeren in Friesland.

Zij kunnen het persoonlijk aanvragen bij: de Gewestelijke Raad van het Landbouwschap voor Friesland, Postbus 327, 8901 BC Leeuwarden, tel. 058-135945. Niet-boeren kunnen het boekje bestellen door f 10,— over te maken op rek.nr.: 12.75.10.397 bij de Rabobank te Leeuwarden (gironummer 840701) ten name van "Projectgroep milieubehoud op agrarische bedrijven" onder vermelding van "de Friese boer houdt het groen".

Verwachtingen

Hoewel er nogal wat sympathie voor het streven van de projectgroep bestaat en optimisme over het effect ervan dienen van het project uiteraard geen aardverschuivende resultaten verwacht te worden. Toch mag na een paar jaren van groei en verspreiding van de ideeën uit het boekje en van het in de praktijk brengen ervan een substantiële en aantoonbare vermeerdering van de natuur op meerdere moderne, eigentijdse agrarische bedrijven verwacht worden. Daarnaast zal het boekje naar verwachting bijdragen aan een beter begrip en daardoor een betere verhouding tussen boeren en natuurbeschermers in Friesland en misschien, op nog langere duur, ook daarbuiten.